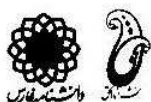

جامعه‌شناسی گراش

در ردی فایده توسعه و نوسازی شهرستان گراش

عبدالعلی صلاحی

۱ ۳ ۹ ۵

سرشناسه	: صلاحی، عبدالعلی، ۱۳۴۸.
عنوان و نام پدیدآور	: جامعه‌شناسی گراش: بررسی فرایند توسعه و نوسازی شهرستان گراش / [تحقیق و نگارش] عبدالعلی صلاحی.
مشخصات نشر	: گراش: نشر انالالحق؛ شیراز: دانشنامه فارس، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ص، ۹۹۴ص: مصور، نقشه، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۳۳۵-۷-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتاب‌نامه: ص ۷۰۹.
یادداشت	: نمایه.
عنوان دیگر	: بررسی فرایند توسعه و نوسازی شهرستان گراش.
موضوع	: جامعه‌شناسی شهری — ایران — گراش — تحقیق
موضوع	: گراش — اوضاع اجتماعی — تحقیق
رده‌بندی کنگره	: ۱۲ / ۱۹ الف / HT۱۴۷
رده‌بندی دیوبی	: ۳۰۷/۷۶۰۹۵۵: ۱۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۰۴۴۹۱

انتشارات انالالحق با همکاری دانشنامه فارس

جامعه‌شناسی گراش

تحقیق و نگارش: عبدالعلی صلاحی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی: زیتون

عکاسی: ابوالحسن حسینی

حروف‌چینی: فاطمه شکری

صفحه‌آرایی و آماده‌سازی چاپ: مؤسسه کتاب‌آرایان پارس

طراح جلد: مرضیه خواجه‌پور و محمد تمیز

قیمت: ۶۵۰۰ تومان

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای نویسنده محفوظ است.
آدرس: گراش، خیابان بازار قدیم، ساختمان موقوفه حسینی اعظم، انتشارات انالالحق
تلفن: ۰۱۲۶ ۵۲۴۵ ۰۷۱ ۵۲۴۵ ۰۱۲۷ فاکس: ۰۷۱ ۵۲۴۵

پیشگفتار

سخنی با همه شهرهای سر بزه

به مدام جان و خرد

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

«فردوسی»

شاید عادت کرده‌ایم که در مورد هر موضوعی مبحثی یا رویدادی فارغ از داشتن یا نداشتن تخصصی در آن زمینه، به ارائه نظر پردازیم و در خصوص آن به قضاوت بنشینیم؛ و جالب است به یاد بیاوریم که ملاک و معیار قضاوت ما نیز همان لیوان کدایی است که کسی از آن پر و نیمش را همیشه خالی می‌بینیم؛ و شوربختانه نیمه‌ی پر را واگذاشته و با چنان اشتیافی به بزرگ‌نمایی نیمه خالی می‌پردازیم که گویی برای پر شدن نیمه‌ی دیگر، هیچ تلاشی نشده است یا اصلاً نیمه‌ی پر وجود ندارد. نگارنده نیز به رسم این عادت دیرینه و ناپسند، پیش از دیگران به نیمه خالی این لیوان پیش رو پرداخته، اما برای کاستن از ناپسندی این روش عادت شده، مختصری هم به تلاشی که برای پر کردن نیمه دوم، عملاً آمده است، می‌پردازم.

اولین نکته‌ای که جلب نظر می‌کند، مختصر بودن بسیاری از مباحث است که حتماً خواننده محترم را به این فکر وامی‌دارد که می‌شد در این خصوص بیشتر نوشت و جزییات بیشتر را ذکر کرد. نیمه‌ی پر آن این است که کل مطالب این کتاب خلاصه‌ای از مطالبی است که طی بیست سال برپاره‌ی گراش تحقیق شده است. مطمئناً در آینده‌ای نزدیک به هر مورد به صورت مفصل در کتاب‌های جداگانه پرداخته خواهد شد که در صورت ارائه تفصیل بیشتر برای هر کدام از مباحث، کتابی با حجمی خارج از معیار پدید می‌آید. درواقع این کتاب را باید چکیده‌ای از گنجینه‌ی تاریخ، فرهنگ و زبان گراشی دانست.

نکته‌ی دیگر این که شاید خواننده‌ی محترم جای خالی مبحثی را در این کتاب ملاحظه کرده و یا این که ناقص بودن تحقیق نگارنده را از نظر بگذراند که البته جا دارد ضمن تأیید برداشت منتقد دلسوز، یادآوری کنم که این کتاب نمایانگر تمام گراش نیست ولی گروه گردآوردگان فرهنگ گراشی به سرپرستی نگارنده بیش از بیست سال است این تحقیقات را آغاز کرده و صدها ساعت مصاحبه با اهل فن و کهنسالان گراشی که

در حال حاضر بسیاری از آن‌ها به رحمت خدا پیوسته‌اند را انجام داده است و برای به دست آوردن هزاران منبع از کتب خطی و اسناد در مراکز اسناد کل کشور و قباله‌ها و اسناد وقفی در منازل اشخاص به‌خصوص بازماندگان خوانین گراش و افراد مرتبط با آن‌ها، در طی این سال‌ها کوشیده است؛ و در نشریات و نوشته‌های این گروه در سطح شهر، از مردم عزیزمان در راستای گردآوری مطالب، تقاضاهای کتبی و شفاهی به عمل آمده است که از این رهگذر چندین هزار عکس، سند، کتاب و اشیایی که گویای بخشی از تاریخ، فرهنگ و زبان اصیل گراشی بوده را جمع‌آوری نموده است. یقیناً همشهریان عزیزم بعد از گذشت بیست سال منتظر شروع انتشار این مجموعه بوده و هستند؛ و چه بسا پس از انتشار اولین کتاب با مطلع شدن دیگر همشهریان، به مذاک و اسناد بیشتری دست خواهیم یافت تا در چاپ‌های بعدی به اصلاح و تکمیل مطالب و رفع نواقصی که بود نیز بر آن واقفیم، پرداخته شود. همه‌ی این‌ها علاوه بر تلاشی است که برای کتاب جامعه‌شناسی گراش به پیش روی شماست به عمل آمده است. در این خصوص باید یادآور شد که برای پرداختن به جنبه‌ی علمی آن، بر اثر محضر اساتید بزرگواری همچون پروفیسور عبدالعلی لهسانی‌زاده، پروفیسور حبیب احمدی و دکتر جعفر گیلانی، نگین‌های اساتید دانشگاه شیراز و از برترین‌های جامعه‌شناسی ایران و دیگر اساتید بنام بهره‌ها برده شده است. همچنین به دست آوردن مطالبی که می‌بایست از مراکز اداری و سیاسی استان، شهرستان‌های همجوار و همین شهرستان و شهر گراش و توابع شهرستان تهیه می‌شد، مستلزم نامه‌نگاری‌های متعدد، ساعت‌ها مذاکره‌ی حضوری و تلفنی و همچنین مراجعه به این مراکز بوده است که باوجود بعد مسافت و محظورات برخی از آن‌ها، اراکه اطلاعات، مشکلات خاص خود را به همراه داشت. برای تهیه‌ی مطالبی که در مورد گراشی‌های خارج از سرزمین در این کتاب آمده است نیز می‌بایست، ساعت‌ها ارتباط با گراشی‌های مقیم کشورهای مختلف دنیا، از طریق تلفن، ایمیل، شبکه‌های اجتماعی و... برقرار می‌شد تا نهایت دقت در ارائه مطالب لحاظ گردد.

با این تفصیلات و در نظر گرفتن تمام این زحمات که نگارنده و دیگران می‌بایست در طی این سال‌ها می‌کشیدیم، کتاب پیش رو خالی از اشکال نبوده و مطمئناً راهنمایی‌ها و خیرات صلاحی دوستداران فرهنگ غنی این سرزمین و همچنین کوچک‌ترین سند، عکس و اطلاعاتی که در اختیار شهرندان عزیز بوده که نگارنده از آن بی‌اطلاع مانده است، می‌تواند در پر بارتر شدن چاپ بعدی این کتاب بسیار کمک‌کننده باشد. دیگر از این مجموعه، تأثیر بسزایی داشته باشد. گرچه همان‌گونه که در پاورقی‌های بخش‌های مختلف به همکاری‌های همشهریان عزیزم با نگارنده اشاره شده و فهرستی از کسانی که در تهیه مطالب همکاری کرده‌اند نیز در آخر کتاب آورده شده است، تمام تلاش نگارنده بر این بوده است که هر فصل از کتاب، به تأیید متخصصین مربوط به آن مبحث رسانده شود و از منابعی که در آن زمینه وجود داشته است به‌نحو احسن با ذکر منابع استفاده گردد.

ذکر این نکته لازم است که بخش اعظم مطالب مربوط به شهر گراش، برگرفته از پایان‌نامه‌ی کارشناسی‌ارشد نگارنده است که در ابتدای سال ۱۳۹۳ بسته شده است. به همین خاطر به‌جز اندکی از اطلاعات که بر اساس رویدادهای سال ۱۳۹۳ به‌روز شده است، بقیه موارد توسعه گراش را تا سال ۱۳۹۲ نشان می‌دهد؛ که امید است به‌روزآوری جامعه‌شناسی گراش در دستور کار پژوهشگران جوان شهرمان

قرار گرفته و گام برداشته‌شده، تداوم یابد.

در این خصوص نکته‌ی دیگر اینکه در بخش‌هایی از این کتاب، پیش از نام برخی اشخاص، مدارک دانشگاهی آن‌ها نظیر پروفسور، دکتر، مهندس و عناوین حوزوی همچون آیت‌الله و حجت‌الاسلام و همچنین القابی از قبیل حاجی، کربلایی و مشهدی ذکر نشده است، زیرا به اقتضای متن علمی پایان‌نامه می‌بایست اسامی بدون این‌گونه پیشوندها آورده می‌شد. لذا از این اشخاص به خاطر عدم امکان اصلاح نهایی عذرخواهی نموده، امیدوارم این موارد را حمل بر بی‌اعتنایی نگارنده به ارزش‌های علمی، مذهبی و عرفی این افراد ننمایند و به ذکر مدارک آن‌ها در جدول‌های مربوطه مراجعه فرمایند.

جهت تکمیل اطلاعات مربوط به توابع گراش که می‌توانست به پربرتر شدن این کتاب و تحت پوشش قرار دادن گسترده‌ی جغرافیایی کل شهرستان گراش بیانجامد نیز، ضمن تماس با مطلعین و فرهنگ‌دوستان شهرستان ده‌سان‌ها و روستاهای توابع، اکثر رؤسای شوراها و بعضاً فرهنگیان و دهیاران توابع ضمن حضور در دفتر کار نگارنده و همچنین حضور نگارنده به همراه همکاران و عکاس این مجموعه در شهرها و روستاهای توابع، توانستیم اطلاعات بی‌قیمتی از سرتاسر شهرستان گراش به دست آوریم. در ضمیمه‌ی فصل دهم، به ذکر نام کسانی که در این راستا با نگارنده همکاری داشته‌اند پرداخته‌شده است و در خصوص اطلاعات اداری، وضعیت کشاورزی و دپواری و همچنین شخصیت‌ها و پست‌های سیاسی توابع از مراکز اداری شهرستان گراش بهره گرفته شد. و ادبیات تاریخی و اجتماعی برخی از آن‌ها نیز از کتب متعدد تاریخی استخراج گردید.

باین‌حال نیمه‌ی خالی لیوان همچنان خالی است و بسیاری از مطالب متن و جدول‌ها نیاز به تکمیل دارد که از مردم عزیز بابت این کمبودها و احیاناً اشتباهات که در این کتاب مشاهده می‌گردد، عذرخواهی می‌کنم؛ و لازم است این نکته را یادآور شوم که نگارنده با نگرش بر کردن نیمه‌ی دیگر به دنبال قدردانی نیست و تمام تلاش‌های خود را طی این سال‌ها، در راستای گردآوری، ویرایش و چاپ و نشر مطالب مربوط به تاریخ، فرهنگ و زبان گراشی، وظیفه‌ی خود دانسته و کوشیده است تا تمام مطالب ارائه‌شده و از دایره‌ی حقیقت خارج نگردد و زبان را نیز به بدگویی کسی نیالاید، چه در بسیاری از منابع بررسی‌شده، این‌گونه مطالب به چشم می‌خورد که نمی‌توان قصد نویسنده را از بیان آن‌ها به‌خوبی تشخیص داد. تأسی از بزرگان فرهنگ و ادب این مرزوبوم که پیشگفتار را با شعری از حکیم ابوالقاسم فردوسی آغاز کرده، این یادداشت را نیز با بیتی از بزرگواری دیگر به پایان می‌برم که می‌گویند:

«در گفتن عیب دگران بسته زبان باش»

با خوبی خود عیب‌نمای دگران باش»

عبدالعلی صلاحی

فروردین‌ماه ۱۳۹۴

فهرست مطالب

خ	پیشکش
ذ	سیاسگزاری
ز	آوانویسی
ش	دیاچه
ض	پیشگفتار

فصل اول: کلیات

۱	۱.۱. مقدمه
۲	۱.۲. بیان مسئله
۳	۱.۳. اهمیت موضوع
۳	۱.۴. اهداف تحقیق
۳	۱.۴.۱. هدف کلی
۴	۱.۴.۲. اهداف جزئی

فصل دوم: پیشینه تحقیق

۵	۲.۱. پیشینه
۶	۲.۱.۱. کتاب‌هایی با موضوع گراش
۹	۲.۱.۳. پایان‌نامه‌ها و تحقیقات دانشجویی
۱۲	۲.۲. نقد پیشینه تحقیق

فصل سوم: مروری بر نظریات

۱۵	۳.۱. مبانی نظری (نظریه‌ها و الگوها)
۱۸	۳.۱.۱. توسعه‌ی کشورهای پیرامونی

۱۹	۳.۱.۲. توسعه‌ی شهری ناموزون
۱۹	۳.۱.۳. مهاجرت به شهرها
۲۰	۳.۱.۴. تغییرات اجتماعی
۲۱	۳.۲. سؤال‌های تحقیق

فصل چهارم: روش تحقیق ۲۳

۲۳	۴.۱. روش‌های تحقیق
۲۴	۴.۲. تکنیک‌های تحقیق
۲۴	۴.۳. ابزار تحقیق

فصل پنجم: زمینه جغرافیایی و تاریخی گراش ۲۹

۲۹	۵.۱. موقعیت جغرافیایی و ارتباط طایفه گراش
۲۹	۵.۱.۱. مقدمه
۳۰	۵.۱.۲. موقعیت جغرافیایی گراش
۳۰	۵.۱.۲.۱. وسعت و حدود
۳۱	۵.۱.۲.۲. راه‌های مواصلاتی
۳۱	۵.۱.۲.۳. رودخانه‌ها و چشمه‌ها
۳۳	۵.۱.۲.۴. زمین‌شناسی گراش
۳۴	۵.۱.۲.۵. گراش از نظر تقسیمات کشوری
۳۵	۵.۱.۳. شرایط اقلیمی گراش
۳۵	۵.۱.۳.۱. دما و فشار هوا
۳۶	۵.۱.۳.۲. باد
۳۹	۵.۱.۳.۳. رطوبت
۴۰	۵.۱.۳.۴. بارندگی
۴۱	۵.۱.۴. پوشش گیاهی گراش
۴۳	۵.۱.۵. گونه‌های جانوری گراش
۵۲	۵.۲. تاریخچه پیدایش گراش
۵۲	۵.۲.۱. مقدمه
۵۳	۵.۲.۲. وجه تسمیه گراش
۵۳	۵.۲.۲.۱. گراش (garāš)
۵۳	۵.۲.۲.۲. گرشه (gereša)
۵۳	۵.۲.۲.۳. گبراش (gabrāš)
۵۳	۵.۲.۲.۴. گرا (gerā)
۵۴	۵.۲.۳. پیشینه تاریخی گراش
۵۴	۵.۲.۳.۱. تاریخ مکتوب گراش
۶۲	۵.۲.۳.۲. آثار فیزیکی تاریخ گراش

فصل ششم: ساختار اقتصادی گراش ۷۱

۷۱	۶.۱ مقدمه
۷۲	۶.۲ پیشینه اقتصادی گراش
۷۲	۶.۲.۱ رونق کشاورزی در دوران ساسانی
۷۳	۶.۲.۲ پرورش شتر و تربیت اسب در دوران صفوی
۷۳	۶.۲.۳ صادرات سفالینه‌های گراشی در دوران قاجار
۷۴	۶.۲.۴ رونق دیگر صنایع (شیشه، باروت، ساروج)
۷۵	۶.۳ کارکرد اقتصادی گراشی‌ها در خارج از کشور
۷۶	۶.۴ اثرات اقتصادی در گراش
۷۶	۶.۱.۱ اندازه‌ی بازارچه در کاروانسرا
۷۷	۶.۲ رونق تجارت و بازرگانی (قطبیت در برخی از صنف‌ها)
۷۹	۶.۳ ایجاد شهر صنعتی
۸۰	۶.۴.۴ کاورزی و سیستم آبیاری در گراش
۸۶	۶.۴.۵ مشاغل و صنایع بوم و سنتی
۹۰	۶.۵ توسعه خدمات و تأسیسات زیربنایی
۹۰	۶.۵.۱ آب
۹۰	۶.۵.۱.۱ سد
۹۱	۶.۵.۱.۲ آب‌انبار
۹۵	۶.۵.۱.۳ قنات
۹۵	۶.۵.۱.۴ چاه
۹۹	۶.۵.۲ برق
۱۰۰	۶.۵.۳ گاز
۱۰۲	۶.۵.۴ پست
۱۰۲	۶.۵.۵ مخابرات
۱۰۴	۶.۵.۶ خدمات شهری
۱۰۸	۶.۵.۷ خدمات اداری
۱۱۳	۶.۵.۸ خدمات مهندسی
۱۱۴	۶.۵.۹ بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری
۱۱۶	۶.۶ شخصیت‌های اقتصادی گراش

فصل هفتم: ساختار فرهنگی گراش ۱۱۷

۱۱۷	۷.۱ مقدمه
۱۱۸	۷.۲ قومیت‌ها در گراش
۱۱۹	۷.۲.۱ بلوچ‌ها
۱۱۹	۷.۲.۲ لر‌ها

۱۱۹	۷.۲.۳. ترک‌ها
۱۲۰	۷.۲.۴. افغانی‌ها
۱۲۰	۷.۳. نهاد دین در گراش
۱۲۰	۷.۳.۱. ادیان، مذاهب و فرقه‌ها
۱۲۲	۷.۳.۲. اماکن مذهبی در گراش
۱۲۲	۷.۳.۲.۱. مساجد
۱۲۳	۷.۳.۲.۲. حسینیه‌ها
۱۲۸	۷.۳.۲.۳. بقاع متبرکه و زیارت‌گاه‌ها
۱۲۹	۷.۳.۳. فعالیت‌های مذهبی
۱۲۹	۷.۳.۳.۱. سنت اماکن مذهبی
۱۳۰	۷.۳.۳.۲. نهادهای مذهبی
۱۳۸	۷.۳.۳.۳. کانون‌های فرهنگی مساجد
۱۳۹	۷.۳.۳.۴. کتابخانه‌های مساجد
۱۴۰	۷.۳.۳.۵. مؤسسات مذهبی و قرائی
۱۴۱	۷.۳.۳.۶. دانشگاه علوم و حرف قرائی گراش
۱۴۲	۷.۳.۳.۷. حوزه‌های علمیه
۱۴۵	۷.۳.۴. علما و شخصیت‌های مذهبی گراش
۱۵۱	۷.۴. فعالیت‌های فرهنگی
۱۵۲	۷.۴.۱. خانه فرهنگ
۱۵۲	۷.۴.۲. انجمن شاعران و نویسندگان (ادبی)
۱۵۳	۷.۴.۳. گروه‌های نمایشی
۱۵۴	۷.۴.۴. انجمن نمایش
۱۵۵	۷.۴.۵. گروه‌های موسیقی
۱۵۶	۷.۴.۶. انجمن موسیقی
۱۵۷	۷.۴.۷. انجمن خوشنویسان
۱۵۸	۷.۴.۸. انجمن هنرهای تجسمی
۱۵۹	۷.۴.۹. انجمن فیلم و عکس (سینمای جوان)
۱۶۰	۷.۴.۱۰. جشنواره فیلم کوتاه کل
۱۶۴	۷.۴.۱۱. شخصیت‌های فرهنگی گراش
۱۷۴	۷.۴.۱۲. کتابخانه‌های عمومی
۱۷۶	۷.۴.۱۳. کتاب‌های نویسندگان گراشی
۱۷۶	۷.۴.۱۴. مؤسسه فرهنگی ورزشی آبشار اندیشه
۱۷۹	۷.۴.۱۵. سینما شهر قصه گراش
۱۷۹	۷.۴.۱۶. نشریات گراش
۱۸۴	۷.۴.۱۷. سایت‌های اینترنتی گراشی‌ها
۱۸۶	۷.۴.۱۸. گروه‌های فرهنگی هنری

۱۸۶	 گروه گردآورندگان فرهنگ گراشی	۷.۴.۱۸.۱
۱۸۹	 مؤسسه فرهنگی و هنری هفت برکه	۷.۴.۱۸.۲
۱۹۰	 انجمن‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO)	۷.۴.۱۹
۱۹۴	 رادیو گراش	۷.۴.۲۰
۱۹۵	 خبرگزاری و خبرنگاران گراشی	۷.۴.۲۱
۱۹۷	 فرهنگ مردم	۷.۵
۱۹۷	 گویش گراشی	۷.۵.۱
۲۰۴	 فرهنگ عامیانه	۷.۵.۲
۲۰۴	 مراسم و آداب و رسوم	۷.۵.۲.۱
۲۰۹	 باورها	۷.۵.۲.۱
۲۱۰	 افسانه‌های عامیانه	۷.۵.۱.۳
۲۱۴	 ضرب‌المثل‌ها	۷.۵.۲.۴
۲۱۶	 لالایی‌ها و سجع و مثل‌ها	۷.۵.۲.۵
۲۲۲	 یه‌تک محلی	۷.۲.۶
۲۲۸	 حمراک محلی	۷.۵.۲.۷
۲۳۵	 بازی‌های محلی	۷.۵.۲.۸
۲۳۷	 صنایع‌دستر	۷.۵.۲.۹
۲۳۹	 فعالیت‌های ورزشی	۷.۵.۳
۲۳۹	 پیشینه ورزش در گراش	۷.۵.۳.۱
۲۴۳	 هیئت‌های ورزشی	۷.۵.۳.۲
۲۴۷	 باشگاه‌ها و تیم‌های ورزشی	۷.۵.۳.۳
۲۴۹	 قهرمانان و مدال‌آوران گراش	۷.۵.۳.۴
۲۵۳	 ورزش باستانی در گراش	۷.۵.۳.۵
۲۵۳	 تأسیسات ورزشی در گراش	۷.۵.۳.۶

فصل هشتم: ساختار اجتماعی گراش ۲۵۷

۲۵۷	 مقدمه	۸.۱
۲۵۸	 جمعیت، مهاجرت و اشتغال در گراش	۸.۲
۲۵۹	 جمعیت گراش	۸.۲.۱
۲۶۱	 گراش و مهاجرت	۸.۲.۲
۲۶۴	 اشتغال در گراش	۸.۲.۳
۲۶۷	 آموزش و پرورش در گراش	۸.۳
۲۶۷	 پیشینه آموزش در گراش	۸.۳.۱
۲۶۷	 پیدایش آموزش و پرورش دولتی در گراش	۸.۳.۲
۲۶۹	 مدارس و اماکن آموزشی در گراش	۸.۳.۳
۲۷۱	 کادر و دبیران آموزش و پرورش گراش	۸.۳.۴
۲۷۲	 کلاس‌های مبارزه با بی‌سوادی	۸.۳.۵

۲۷۲	۸.۳.۶ وضعیت سواد در گراش
۲۷۴	۸.۳.۷ آموزشگاه‌های آزاد در گراش
۲۷۷	۸.۴ آموزش عالی در گراش
۲۷۹	۸.۴.۱ مراکز آموزش عالی در گراش
۲۸۴	۸.۴.۲ اساتید و شخصیت‌های علمی گراش
۳۰۴	۸.۵ بهداشت و درمان در گراش
۳۰۵	۸.۵.۱ پیشینه‌ی بهداشت و درمان در گراش
۳۰۶	۸.۵.۲ مراکز درمانی در گراش
۳۱۲	۸.۵.۳ پزشکان و کارشناسان پیرایشکی گراش
۳۱۲	۸.۶ طبقات اجتماعی شهر گراش
۳۱۶	۸.۷ خیرین و توسعه گراش
۳۲۲	۸.۸ موقوفات
۳۲۵	۸.۹ مؤسسات خیریه
۳۲۶	۸.۹.۱ مؤسسه امام‌علی(ع)
۳۲۶	۸.۹.۲ خانه‌های خیر
۳۲۷	۸.۹.۳ باغ خیریه
۳۲۷	۸.۹.۴ واحدهای مسکونی خیریه
۳۲۷	۸.۱۰ نهادهای اجتماعی
۳۲۸	۸.۱۰.۱ ستاد عمران گراش
۳۳۰	۸.۱۰.۲ مؤسسه همیاری و توسعه شهرستان گراش
۳۳۰	۸.۱۱ شخصیت‌ها و فعالان اجتماعی در گراش
۳۳۱	۸.۱۱.۱ خانه‌های انصاف
۳۳۲	۸.۱۱.۲ شوراهای حل اختلاف
۳۳۳	۸.۱۲ بافت فیزیکی شهر گراش
۳۳۵	۸.۱۲.۱ چگونگی شکل‌گیری گراش
۳۳۷	۸.۱۲.۲ دروازه‌های قدیم گراش
۳۳۸	۸.۱۲.۳ محله‌های مسکونی گراش
۳۳۹	۸.۱۲.۴ خانه‌های صحرایی و باغ‌شهرها

فصل نهم: ساختار سیاسی گراش ۳۴۱

۳۴۱	۹.۱ پیشینه سیاسی گراش
۳۴۳	۹.۱.۱ حاکمیت خوانین گراش بر لارستان، سبعه و بنادر
۳۴۷	۹.۱.۲ جنگ حاج‌رستم‌خان
۳۴۹	۹.۱.۳ وقایع مشروطیت و خوانین گراشی

۳۵۴	۹.۱.۴. جنگ قلعه گراش
۳۵۷	۹.۱.۵. انقلاب اسلامی در گراش
۳۶۱	۹.۱.۵.۱. شکل‌گیری بسیج
۳۶۳	۹.۱.۵.۲. جنگ تحمیلی و دفاع مقدس
۳۶۵	۹.۱.۵.۳. ستاد یادواره سرداران و ۱۲۰ شهید شهرستان گراش
۳۶۶	۹.۲. روند ارتقاء سیاسی گراش
۳۶۷	۹.۲.۱. قریه به قصبه
۳۶۷	۹.۲.۲. قصبه به شهر
۳۶۸	۹.۲.۳. ارتقاء گراش به بخش
۳۶۹	۹.۲.۴. ارتقاء گراش به شهرستان
۳۷۰	۹.۳. مناصب سیاسی در گراش
۳۷۰	۹.۳.۱. حکام
۳۷۱	۹.۳.۲. دهان
۳۷۲	۹.۳.۳. انجمن
۳۷۳	۹.۳.۴. شوراهای شهر
۳۷۵	۹.۳.۵. شهرداران
۳۷۶	۹.۳.۶. امام‌جمعه‌ها
۳۷۷	۹.۳.۷. بخشداران
۳۷۸	۹.۳.۸. فرمانداران
۳۷۸	۹.۴. راه‌یابی به مجلس شورای اسلامی
۳۷۸	۹.۴.۱. پیشنهادتوری گراشی‌ها
۳۸۳	۹.۴.۲. علی‌اصغر حسنی اولین نماینده منتخب از گراش
۳۸۵	۹.۴.۳. فراز و نشیب‌های شهرستان‌شدن گراش
۳۸۹	۹.۴.۴. پست‌های سیاسی و اداری گراشی‌ها در خارج از گراش

فصل دهم: جامعه‌شناسی توابع شهرستان گراش ۳۹۳

۳۹۳	۱۰.۱. مقدمه
۳۹۶	۱۰.۲. بخش ارد
۳۹۶	۱۰.۲.۱. دهستان ارد
۳۹۶	۱۰.۲.۱.۱. ارد
۴۲۳	۱۰.۲.۲. دهستان سزیوش
۴۲۳	۱۰.۲.۲.۱. روستای زینل‌آباد
۴۲۷	۱۰.۲.۲.۲. روستای آغصه
۴۲۷	۱۰.۳. بخش مرکزی
۴۲۷	۱۰.۳.۱. دهستان فداغ

۴۳۲	 فداغ. ۱۰.۳.۱.۱
۴۵۴	 روستای کنگ‌ریشه. ۱۰.۳.۲.۲
۴۵۸	 روستای محمدزینا. ۱۰.۳.۱.۳
۴۶۱	 دهستان خلیلی. ۱۰.۳.۲
۴۶۱	 خلیلی. ۱۰.۳.۲.۱
۴۷۸	 روستای حسین‌آباد. ۱۰.۳.۲.۲
۴۸۱	 روستای لب‌اشکن. ۱۰.۳.۲.۳
۴۸۴	 روستای بشیرآباد. ۱۰.۳.۲.۴
۴۸۷	 روستاهای سه‌گانه. ۱۰.۳.۳
۴۸۷	 روستاهای چک‌چک، کنار زیارت و کسرالدشت. ۱۰.۳.۳.۱
۴۹۱	 ضمیمه ی ف مل دهم. ۱۰.۴

فصل یازدهم: بررسی نهایی و نگاه به آینده ۴۹۷

۴۹۷	 نتیجه‌گیری نهایی. ۱۱.۱
۴۹۹	 کاربرد نتایج تحقیق. ۱۱.۲
۵۰۱	 مشکلات و موانع تحقیق. ۱۱.۳
۵۰۲	 پیشنهادات. ۱۱.۴

پیوست‌ها ۵۰۹

۵۰۹	 الف: جداول. ۱۱.۱
۵۶۳	 ب: اسناد. ۱۱.۲
۵۷۶	 پ: عکس‌ها. ۱۱.۳
۶۹۷	 ت: نقشه‌ها. ۱۱.۴
۷۰۱	 فهرست جدول‌های متن. ۱۱.۵
۷۰۸	 فهرست جدول‌های پیوست. ۱۱.۶

منابع ۷۰۹

۷۰۹	 کتاب‌ها و مقالات. ۱۱.۱
۷۱۳	 دیگر منابع متفرقه. ۱۱.۲

نمایه ۷۱۵

۷۱۵	 نمایه نام کسان. ۱۱.۱
۷۴۳	 نمایه نام جای‌ها. ۱۱.۲